Raamatunkäännöstyö ja tutkimus

Raamattu kaikille kielille - Jakso 10

Päivi Peittola ja Mikko Tassia - Äänitteen kesto 10 min 34 s

Puhekieli on muokattu selkeäksi kirjakieleksi. Keskustelun sisältö ja rukoukset on säilytetty.

Monen tieteenalan tulokset käännöstyön tukena

Päivi Peittola: Tervetuloa kuuntelemaan Raamattu kaikille kielille -ohjelmaa. Minä olen Päivi Peittola, ja kanssani on Mikko Tassia The Word for the World -raamatunkäännöskonsultit ry:stä.

Viime kerralla puhuimme tekoälystä. Tänäänkin sivuamme tätä aihetta, mutta nyt keskitymme tutkimukseen. Millä tavalla tutkimus ja tiede voivat edistää raamatunkäännöstyötä? Mikko, millaiset tieteenalat voivat hyödyttää käännöstyötä?

Mikko Tassia: Varsinaista sellaista tutkimusalaa kuin raamatunkäännöstutkimuksen tiede ei ole, vaan työssä hyödynnetään eri aloja. Raamatunkäännöstyö on yleensä hyvin käytännöllistä ja osittain myös luovaa toimintaa.

Työ on niin sanotusti poikkitieteellistä tai monitieteistä. Siinä hyödynnetään monien alojen tutkimustuloksia.

Kielitiede, Raamatun kielet ja sanakirjatyö

Päivi Peittola: Minkä alojen tutkimustuloksia esimerkiksi hyödynnetään? Voitko nostaa joitakin esille?

Mikko Tassia: Jos ajattelemme suoraan Raamatun kääntämistä, liikkeelle lähdetään kielitieteistä. Niihin kuuluvat esimerkiksi kielten luokittelu ja analysointi sekä yleisen kielitieteen tutkimustulokset.

Lisäksi ovat Raamatun kielet: kreikka, aramea ja heprea sekä niiden oma historia.

Mukana on myös leksikografia eli sanakirjatyö. Kielistä, joille Raamattua ei vielä ole käännetty, ei välttämättä ole mitään dokumentaatiota. Silloin analysoidaan kielen rakennetta ja sanastoa sekä tehdään sanakirjoja.

Raamatun tulkinta ja kääntämisen periaatteet

Mikko Tassia: Raamatun tulkinnassa eli eksegetiikassa ovat mukana esimerkiksi arkeologia, historia ja kirjallisuustiede.

Varsinaisessa kääntämisessä hyödynnetään käännöstiedettä. Siinä on erilaisia näkökulmia kääntämiseen ja erilaisia käännösfilosofioita.

Raamatun vaikutus, kulttuurit ja tietotekniikka

Mikko Tassia: Lisäksi tarkastellaan Raamatun vaikutusta. Siihen liittyy sosiologista tutkimusta sekä eri kulttuurien ja niiden keskinäisten vaikutusten tutkimusta. Pohditaan, miten Raamattu kääntyy eri kielille ja eri kulttuureihin. Mukana on myös antropologiaa eli ihmisen ja kulttuurien tutkimusta.

Kokonaisuus on siis hyvin laaja. Jos kielitiedettä sanotaan kaikkein humanistisimmaksi tieteeksi, tässä yhdistyvät myös kaikki muut humanistiset tieteet.

Lisäksi mukana on tietotekniikka, sillä hyödynnämme raamatunkäännöstyössä tietokoneohjelmia. Mainitsit tekoälyn. Se on uusi asia, joka on tulossa sekä raamatunkäännöstyöhön että yleisesti käännöstyöhön.

Tutkimustulosten soveltaminen käytäntöön

Päivi Peittola: Kuulostaa todella monipuoliselta. Kuinka paljon raamatunkäännöstyötä on konkreettisesti tutkittu näillä menetelmillä?

Mikko Tassia: Näitä tutkimustuloksia on ehkä enemmänkin hyödynnetty eli sovellettu käännöstyössä.

Yksittäisiä raamatunkäännöksiä on kuitenkin myös tutkittu. Perinteisessä käännöstieteen tutkimuksessa tarkastellaan, miten kohdekielinen käännös vastaa alkutekstiä eli lähtötekstiä. Puhutaan ekvivalenssista eli vastaavuudesta. Tämä on perinteinen tapa tehdä käännöstutkimusta.

Nykyään on noussut enemmän esiin koko käännöstyön prosessin tutkiminen. Prosessia tarkastellaan lähtötekstistä ja kääntäjien koulutuksesta itse kääntämiseen ja käännöksen tarkistamiseen asti.

Tekoälyn kohdalla voidaan puhua myös jälkieditoinnista: tekoäly antaa ensimmäisen version, jota sitten muokataan.

Miksi koko käännösprosessia pitäisi tutkia?

Mikko Tassia: Prosessi on tärkeä, sillä erityisesti raamatunkäännöstyössä se on hyvin monimutkainen.

Kyse voi olla välikielen kautta tehtävästä käännöksestä: teksti käännetään alkutekstistä tehdyn käännöksen pohjalta. Konsultti tarkistaa käännöksen alkukieltä vasten. Konsultilla ja kääntäjillä ei välttämättä ole yhteistä kieltä, joten heidän välilleen voidaan tarvita myös tulkkausta.

Koska prosessi on näin monimutkainen, sen tutkiminen olisi varmasti tärkeää.

Päivi Peittola: Raamatunkäännöstyön tutkimusta siis tarvittaisiin. Olisiko tässä yksi rukousaihe: saisimme lisää tutkimustietoa raamatunkäännöstyöstä?

Mikko Tassia: Ilman muuta. Tutkimusta tehdään jollakin tasolla, mutta ei välttämättä raamatunkäännöstyön nimikkeen alla.

Tekoälyn vaikutuksista tarvitaan tutkimustietoa

Mikko Tassia: Keskustelin juuri järjestömme työntekijöiden kanssa, jotka vastaavat tekoälyyn liittyvistä asioista tai ovat kiinnostuneita niistä. Tekoäly on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen aihe.

Tarvittaisiin paljon tutkimusta siitä, miten tekoäly vaikuttaa raamatunkäännöstyöhön ja käännösten laatuun.

Päivi Peittola: Myös tekoälyn käytön vuoksi olisi siis hyvä saada sitä koskevaa tutkimustietoa.

Mikko Tassia: Ilman muuta. Se hyödyttää myös muuta tutkimusta ja käännöstiedettä.

Tutkimustieto kääntäjien koulutuksessa

Päivi Peittola: Miten tutkimustietoa on hyödynnetty kääntäjien koulutuksessa?

Mikko Tassia: Tämä on hyvin tärkeä kysymys erityisesti meidän järjestöllemme. Koko toimintamme lähtökohta on ollut paikallisten ihmisten kouluttaminen kääntämään Raamattua omille kielilleen.

Koulutuksessa otetaan huomioon heidän lähtötasonsa ja peruskoulutuksensa. Koulutus voidaan näin räätälöidä tarkoitusta vastaavaksi, jotta he saavat välineet hyvien ja laadukkaiden käännösten tekemiseen.

Hyödynnämme koulutusohjelmamme oppiaineissa eri tieteitä. Kuten mainitsin, mukana ovat esimerkiksi kielitiede, tekstikritiikki, kirjallisuustiede ja eksegetiikka. Nämä asiat voivat olla monille aivan uusia, kun niitä aletaan opiskella.

Kun puhumme tekoälystä, koulutuksen painopiste siirtyy pitkälti käännösryhmän tekemään editointiin. Kääntäjien pitäisi osata verrata tekoälyn tekemää käännöstä alkutekstiin ja pohtia siihen liittyviä tekstin tulkinnan kysymyksiä. Näihin asioihin he tarvitsisivat koulutusta.

Oppimisen ja yhteistyön vaikutusten tutkiminen

Mikko Tassia: Myös koulutusta pitäisi tutkia. Miten hyvin kääntäjät ovat omaksuneet tiedon? Miten se vaikuttaa heidän käännösprosessiinsa ja lopputulokseen?

Lisäksi pitäisi selvittää, miten käännösprosessin eri osat toimivat yhdessä: esimerkiksi koneet ja ihmiset, kääntäjät, konsultit ja eksegeetit eli Raamatun tekstien tulkinnan asiantuntijat.

Tämä olisi varmasti tutkimusaihe, josta olisi syytä saada tietoa. Kaikki tämä hyödyttää myös kääntäjien koulutusta.

Rukous tutkimuksen ja käännöstyön puolesta

Päivi Peittola: Rukoillaan vielä tutkimuksen puolesta, jotta se hyödyttäisi raamatunkäännöstyötä parhaalla mahdollisella tavalla.

Mikko Tassia: Kiitos, taivaallinen Isä, että saamme tehdä raamatunkäännöstyötä ja että meillä on siihen myös uusia välineitä.

Rukoilemme, että saisimme varustettua kääntäjät ja tekoälyn kääntämän tekstin editoijat riittävällä tiedolla ja taidolla. Näin saisimme hyviä, luonnollisia, ymmärrettäviä ja alkutekstiä vastaavia käännöksiä.

Rukoilemme, että varjelisit meitä myös virheiltä. Rukoilemme, että tutkimustietoa voitaisiin hyödyntää ja että saisimme sitä lisää tärkeistä aiheista, jotka vaikuttavat kääntäjien koulutukseen, käännöstyöhön, prosessiin, lopputulokseen ja jopa raamatunkäännösten vaikutuksiin.

Kiitos, Herra, että kuulet meitä. Jeesuksen nimessä, aamen.

Lopuksi

Päivi Peittola: Kiitos, Mikko, ja kiitos sinulle, kuulija, että olit mukana tälläkin kertaa. Oikein paljon siunausta elämääsi.